

ISSN 1822-119X

Mokytojų ugdymas. 2011. Nr. 17 (2), 111-118

Teacher Education. 2011. Nr. 17 (2), 111-118

Aušra KAZLAUSKIENĖ, Daiva MALINAUSKIENĖ

Šiaulių universitetas • Šiauliai University

VAIKŲ KULTŪROS TYRIMŲ SOCIALINIS-EDUKACINIS DISKURSAS POSTMODERNIOJE VISUOMENĖJE

SOCIAL-EDUCATIONAL DISCOURSE ON RESEARCHES INTO CHILDREN'S CULTURE IN THE POST-MODERN SOCIETY

Pasaulio būvį suvokiant kaip nuolatinę kokybinę raidą, žmogaus buvimas konceptualizuojamas kaip nuolatinė inovacijos veikla, sąlygota kokybinės, natūraliai laike besiplėtojančios trichotomijos. Gyvenimą suvokiant kaip nuolatinę kokybinę raidą ypatingas dėmesys skiriamas naujų žinių apie žmogaus prasmingumą nuolatinės kaitos sąlygomis konstravimą. Tuo pagrindžiamos mokymosi visą gyvenimą kultūros įgailinimo, o kartu ir naujus visuomenės tipus edukacinėmis prasmėmis formuojančios mokslinės-prakseologinės prieigos. Būtinybė pripažinti savaiminį mokymąsi kaip lygiavertį kitoms mokymosi kokybėms aktualu tuo, kad jo prasmės yra pernelyg visur išsiskverbusios, kad visi žmonės yra patys natūraliai į jį įsitraukę arba kitų įtraukti. Būtent postmodernistinis mokymo(si) visą gyvenimą socialinės-kultūrologinės paradigmos virsmas įprasmina kultūrų polilogą ir generalizuoja socialinę-edukacinę savaiminio mokymosi diskurso svarbą bei sklaidą.

Postmodernybės kontekstas reiškia, jog kalbama apie sudėtingą proceso kaitą. Pereinant prie postmodernios veiklios visuomenės, persiorientuojama ir į ugdymo procesą nuo globalių konceptų prie diversifikacijos strategijų, taip pat ir prie paradigmu įvairovės.

Disertaciniame tyrime „Vaikų savaiminio mokymo(si) kultūros socialinis-edukacinis diskursas į vaiką orientuotoje paradigmoje“ (K. Rūdytė, 2011) suvokiant šios problemos sudėtingumą analizuota vaikų savaiminio mokymo(si) kultūra. Minėto disertacinio tyrimo objektas savo esme yra socialinis-kultūrinis, kur priešpriešinamos tradicinės ir postmoderniosios sampratos. Autorė laikosi pozicijos, kad vaikų savaiminio mokymo(si) visų ugdymo realybės lygmenų klausimai yra aktualūs, todėl mano, kad visų (moks-

Perceiving the existence of the world as a continuous qualitative development, the man's existence is conceptualised as constant innovative activities, determined by qualitative trichotomy that naturally develops in time. Perceiving life as a constant qualitative development, particular attention is given to construction of new knowledge about the man's meaningfulness in the conditions of constant change. This is the basis for empowerment of lifelong learning culture and at the same time scientific-praxeological approaches that form new types of the society by means of educational meanings. The necessity to acknowledge informal learning as tantamount to other qualities of learning is relevant because its meanings have penetrated too much everywhere and all people themselves are naturally involved into it or are involved by others. Namely the change of post-modern social-cultural paradigm of lifelong learning gives a sense to a polylogue on cultures and generalises social-educational importance and spread of the discourse on informal learning.

Already the very context of post-modernity means that it is about the complicated process of change. Transferring to the active post-modern society, it is also transferred to reorientation of the educational process from global concepts to diversification strategies and also to diversity of paradigms.

Perceiving the complexity of this problem, the thesis "Social-Educational Discourse on Culture of Children's Informal Teaching and Learning in the Child-Oriented Paradigm" (K. Rūdytė, 2011) analyses culture of children's informal teaching and learning. Research subject of the above mentioned thesis in essence is social-cultural, opposing traditional with post-modern conceptions. The author maintains that the issues of children's informal teaching and learning are relevant at all levels of reality of education; therefore, she thinks that everybody's (scientists', education organisers', teachers', parents', the very

lininkų, švietimo organizatorių, pedagogų, tėvų, pačių vaikų) dalyvavimas kuriant nacionalinę vaikų ugdymo politiką yra itin svarbus, nes didina gerovę ir darną. Autorės išryškinta vaikų savaiminio mokymo(si) kultūra, kuri pristatoma kaip mokymosi visą gyvenimą konstrukto esminis komponentas, sudaro pamatą nuolatiniam mokymuisi – didžiausiems šiuolaikinio švietimo iššūkiams.

Disertacijoje tyrimo objektu tapęs mokymosi kultūros socialinis-edukacinis diskursas yra sudėtingas dėl tyrimų, todėl doktorantė, siekdama sukurti metodologinę prasmę turintį instrumentą, giliai studijuoja pačios kultūros architektoniką, nurodo vaikų savaiminio mokymo(si) kultūros vidinį ir išorinį funkcionavimą.

Šis disertacija yra įrodymas (kaip ir koku būdu), kaip reikšmės kuria prasmes. Profesionaliai pademonstruota, kad reikšmė yra aktyvus procesas. Autorės darbas yra puikus pavyzdys, kaip derinami du mokslai: semiotika ir edukologija, nes kultūros reiškiniai aiškunami kaip komunikacijos procesai, kurių metu gimsta informacija ir jos produktyviausia forma – žinios. Pastaruoju metu šiuolaikinė semiotika iš mokslo apie tekstų ir ženklų dešifravimą virsta mokslu apie kultūrą, ją suvokiant kaip žmogaus sukurtą ir įprasmintą realybę, ji pasidaro dar reikšmingesnė ir kitų mokslų kontekste.

Šis disertacinis tyrimas papildo naują socialinės kultūrinės pedagogikos sritį, kuriai atstovauja Šiaulių universiteto mokslininkai. Jis grindžiamas vaikystės fenomeno kaip socialinio kultūrinio reiškinio sampratomis ir atliepia europinei kaip emancipuojančios pedagogikos mokslo dimensijai. Šis darbas apeliuoja į postmodernistinę socialinių humanitarinių mokslų paradigmą, o savo esme atitinka socialinės filosofijos paskirtį, kuri per paskutinius 30 metų ypač keitėsi Vakaruose, nes produkuoja socialinių žinių ir žinojimo būdų, kurie sąlygojami tokios specifinės grupės, kaip vaikai, kuriems būdingi nauji pasaulio pažinimo būdai ir formos, naujas priegais.

Pažymėtina, kad šiai daktaro disertacijai būdingas socialinis kultūrinis turinys bei antipozityvistinė metodologija: kontekstualumas, prasmės, reliatyvumas, praktinės žinios, egzistencinė patirtis. Šie tyrimai grindžiami tarpdalykine metodologija ir jai būdingomis naujomis praktikomis. Tai šiuolaikinio konstruktyvizmo raiškos instrumentinis metodas, kai kuriami socialinės analizės fenomenologiniai projektai, atliekami situaciniai tyrimai, proteguojami komunikatyvinis, semantinis požiūris ir naratyvinės epistemologijos kryptis.

children's) participation creating national children's education policy contributes to the increase of welfare and coherence and is particularly important.

The author's highlighted culture of children's informal teaching and learning, which is presented as an essential component of the lifelong learning construct, forms a foundation for constant learning – major challenges of modern education.

Social-educational discourse on culture of learning, which has become the subject of the thesis research, is complex in the sense of research; therefore, seeking to create an instrument that has methodological meaning, the author deeply studies architectonics of the very culture, distinguishes internal and external functioning of culture of children's informal teaching and learning.

This thesis is also like a proof how and in what way meanings create senses. It is professionally demonstrated that meaning is an active process. The author's work is an excellent example how two sciences are being cohered: semiotics and education studies because cultural phenomena are explained as communication processes, during which information and its most productive form – knowledge – are born. Because recently modern semiotics starts turning from the science about decoding of texts and signs into the science about culture, perceiving it as the reality created by the man and given a sense to, it becomes still more significant in the context of other sciences.

This thesis is the one that supplements the new area of social cultural pedagogy, which is represented by scientists of Šiauliai university. It is grounded on conceptions of the childhood phenomenon as a social cultural phenomenon and responds to the European dimension as a dimension of emancipatory pedagogy. This work appeals to the postmodern paradigm of social and humanitarian sciences. By its essence it corresponds to the purpose of social philosophy, which during the last 30 years has been particularly developing in the West because it produces new approaches for social knowledge and ways of knowing, which are determined by such specific group as children, who are characterised by new ways and forms of world cognition.

It is necessary to notice that this doctoral thesis is characterised by social-cultural content and antipositivist methodology: contextuality, meanings, relativity, practical knowledge, existential experience. These researches are grounded on interdisciplinary methodology and new practices representing it. This is an instrumental method of manifestation of modern constructivism when phenomenological projects of social analysis are created, situational researches are carried out, communicative, semantic approach are advocated and the narrative trend of epistemology is represented.

Šiaulių universitete susiformavo mokslinė kultūrologinė rekonstrukcinė pedagogikos kryptis, tyrinėjanti edukacinius reiškinius kaip istorinius, kaip kultūrinę vertybę, taip pat ir kaip šiuolaikinį bendrosios edukacinės žmonių kultūros reiškinį, kuris yra pasiekiamas per žinių kaip socialinės realybės konstravimo procesus. Tad ši disertacija bus dar vienas brandus darbas Lietuvoje toliau formuojant naują edukacinių tyrimų kryptį.

Kristinos Rūdytės disertacinis tyrimas svarbus ir tuo, kad įprasmina vaikų ir suaugusiųjų kultūrinį polilogą šiuolaikiniame ugdyme bei padeda įveikti pedagoginius stereotipus, diskriminacines nuostatas į vaikų mokymąsi ir jų dalyvavimą kuriant mokymosi visą gyvenimą kultūrą. Darbo naujumas ir aktualumas pasižymi ir tuo, kad atitinka šiuolaikinės socialinės filosofijos epistemologiją, kuri akcentuoja, kad supratimas įmanomas per grupių, kurios konstruoja šias žinias pažindamos socialinio pasaulio realybės pažinimą. Tai lemia santykį su vaikais ir vaikyste kaip socialine kultine vertybe ir sąlygoja ugdymo, orientuoto į vaiko ir suaugusiojo dialogą, konstravimo galimybes. Taigi doktorantė šiuo darbu įneša emancipacinę paradigmą į ugdymo specialistų rengimo tradiciją. Tokiu būdu sukuriama pagrindas tarpdisciplininei mokslinei prieigai į šią sritį.

Šiuolaikinio vaikų savaiminio mokymosi kultūros socialinio-educacinio diskursas grindžiamas paradigmų kaitos teorija. Šiame disertaciniame tyrime pateikiamas paradigmatis mąstymas, kuris savo esme yra kritinis ir leidžia identifikuoti mokslinį / prakseologinį diskursus, nustatant jų mokslinį pagrįstumą ir indoktrinacijos raišką. Vaikų savaiminio mokymosi kultūra yra naujas socialinis-kultūrinis, edukacinis reiškinys, kuris negali būti paaiškintas vyraujant struktūralistinei atstovaujančioms paradigmoms. Todėl į vaiką orientuoto savaiminio mokymosi socialinio-educacinio diskurso konstravimui, jo pažinimui palankios sąlygos atsiranda socialinių-humanitarinių mokslų paradigmų kaitos situacijoje, kuri inspiruoja paradigmatis pobūdžio pertvarkymus, atveriančius galimybes integraciam, daugiaprasmiam žinojimui ir jį atitinkančiam mąstymui. Šio disertacinio tyrimo išskirtinumas, kad išryškinta paradigmatis pobūdžio kaita leidžia atsisakyti vienareikšmių identitetų, prasmų, visuotinio žinojimo, implikuoti kultūrinio išjautimo būtinybę į kiekvieną kitokį individą. Tai leidžia žiūrėti į besimokantįjį kaip į kitonišką individą ir jo mokymąsi kaip socialinį-kultūrinį veiksmą, nuolatos vykstantį socialiniuose-kultūriniuose kontekstuose.

Scientific culturological reconstructional trend of pedagogy has formed at Šiauliai university, which investigates educational phenomena as historical, as a cultural value and as a modern phenomenon of general educational people's culture, which is achieved through processes of constructing knowledge as social reality. Thus, this dissertation will be still one more mature work in Lithuania, further forming a new trend of researches in education.

Kristina Rūdytė's thesis research is also important because it gives a sense to the adults' cultural polylogue in modern education and helps to cope with pedagogical stereotypes, discriminatory approaches to children's learning and their participation in creation of lifelong learning culture.

Novelty and relevance of the thesis can also be supplemented by the emphasis on understanding that became possible through cognition of the reality of the social world of the groups that construct this knowledge. This determines the relation with children and childhood as a social cultural value and possibilities of constructing education, oriented to the dialogue between the child and the adult.

This way the author of the thesis introduced emancipatory paradigm into the tradition of training specialists of education. This way the foundation for interdisciplinary scientific approach for this area is formed.

Social-educational discourse on culture of children's modern informal learning is grounded on the theory of paradigm shifts. This thesis represents this paradigmatic thinking, which in its essence is critical and enables to identify scientific/praxeological discourses, identifying their scientific grounding and manifestation of indoctrination. Culture of children's informal learning is a new social-cultural, educational phenomenon, which cannot be explained when paradigms representing structuralism are prevailing. Therefore, for construction of the social-educational discourse on child-oriented informal learning, for its cognition favourable conditions appear in the situation of paradigm shift of social-humanitarian sciences, which inspires paradigm type changes, opening up possibilities for integrative, polysemantic knowing and corresponding thinking. Exceptionality of this thesis is also emphasised by the fact that the highlighted paradigm type shift enables to refuse unambiguous identities, meanings, universal knowing, which in itself implies the necessity of cultural plugging into every such individual. This enables to look upon the learner as a different individual and upon his/her learning as a socio-cultural action, which constantly takes place in social-cultural contexts.

The research must be the first which has employed the discourse analysis in education studies, which is grounded as suitable for researches into culture of

Edukologijos tyrimuose bene pirmą kartą panaudota diskurso analizė, kuri pagrįsta kaip tinkama vaikų savaiminio mokymosi kultūros tyrimams. Tokia prieiga siekiama sistemškai apimti konkrečioje kultūroje egzistuojančių požiūrių visumą apie vaikų savaiminio mokymosi kultūrą kaip socialinių-educacinių reiškinių. Taigi, autorė pagrindžia, kad diskursas yra specifinė socialinio-educacinio tyrimo strategija ir yra tinkama prieiga vaikų kultūros tyrimams, nes sudaro sąlygas atsekti, ką apie socialinį fenomeną kalba vaikai, kurių patirtyse galima išvystyti ir suaugusiųjų kultūroje egzistuojančius mitus. Be to, ji kaip strategija leidžia paaiškinti, kaip vaikų pasisakymai yra įgalinti bei apriboti esamos sociokultūrinės sandaros ir kokią įtaką daro esamai socialinei vaikų kultūros realybei, kurią lemia suaugusiųjų kultūra.

Hermeneutinė prieiga išreiškė tyrėjo siekį nustatyti teksto duomenų ištakas ir tai, kas teikia jiems prasmę. Čia prasmė interpretuojama pasitelkiant hermeneutinio rato modelį. Tik Šiaulių universitete rengiamose edukologijos krypties daktaro disertacijose yra taikoma fenomenologinė hermeneutikos perspektyva. Šiame disertaciniame tyrime tai įprasminama, kai išreiškiamas orientacija į vaikų išgyventas patirtis, siejamas su tiriamuoju reiškiniu.

Kitas brandus mokslinis darbas, nagrinėjantis į vaiką orientuotų educacinių tyrimų kryptį, yra Rūtos Šiaučiulienės daktaro disertacija „Vaikų vasaros laisvalaikio kultūros socialinis-educacinis diskursas laisvės fenomeno kontekste“. Disertacinis tyrimas reikšmingas tuo, kad Lietuvos pedagogikos moksle ir praktikoje vaikų vasaros laisvalaikio kultūra iki šiol nebuvo analizuota ir tirta kaip šiuolaikinis socialinis-educacinis reiškinys. Nebuvo ir aiškaus bei visapusiško laisvės, kaip daugiamačio pedagoginio fenomeno ir tarpdisciplininės mokslinės kategorijos, suvokimo ir tyrimų ne tik Lietuvos, bet ir Vakarų Europos kultūrų dialogų kontekste. Todėl pasirinkta mokslinė problema edukologine prasme yra nauja ir savalaikė, nes pirmą kartą Lietuvoje sistemškai ir metodologiškai ištirta vaikų vasaros laisvalaikio kultūra laisvės fenomeno kontekste.

Disertacinis tyrimas skirtas vaikų vasaros laisvalaikio kultūros socialinio-educacinio diskurso kontekstualizavimui, sampratų ir laisvės prasmių ryškinimui bei metodologinės, teorinės-empirinės instrumentuotės atskleidimui. Tyrimas atliepia vaikų ugdymo(si) pokytį nuolat besikeičiančioje visuomenėje bei naujos „vaikai-suaugę“ tarpusavio santykių kultūros dialogo

children's informal learning. Such approach aims to systematically take the whole of existing approaches towards culture of children's informal learning in a concrete culture as a social-educational phenomenon. Thus, the author grounds that the discourse is a specific strategy of the socio-educational research and is a suitable approach for researches into children's culture because it creates conditions to trace what children, in the experiences of whom it is possible to envisage myths existing in adults' culture, speak about the social phenomenon. Besides, as a strategy it enables to explain how children's speakings are enabled and limited by the existing sociocultural composition and what influence they make for reality of children's existing social culture, which is determined by adults' culture.

The hermeneutic approach that has showed up expressed the researcher's endeavour to identify sources of textual data and what gives a sense to them. Here meaning is interpreted by means of the model of the hermeneutic circle. Phenomenological perspective of hermeneutics applied in doctoral theses in education studies are found only at Šiauliai University. In this thesis this is given a sense expressing orientation to children's lived experiences, which are related to the investigated phenomenon.

Another mature research work representing child-oriented educational researches is Rūta Šiaučiulienė's doctoral thesis "Socio-Educational Discourse on Culture of Children's Leisure in Summer in the Context of Freedom Phenomenon". The thesis is significant because so far culture of children's leisure in summer in Lithuanian science of pedagogy and in practice has not been analysed and investigated as a modern social-educational phenomenon. There has also been no clear and versatile perception and researches into freedom as a multidimensional pedagogical phenomenon and as an interdisciplinary scientific category not only in the context of dialogues of Lithuanian culture but also of Western European cultures. Therefore, the chosen scientific problem from the educological standpoint is new and timely because it is the first time when culture of children's leisure in summer in the context of freedom phenomenon was systematically and methodologically investigated.

Dissertation thesis aims to contextualise the social-educational discourse on culture of children's leisure in summer, highlight conceptions and meanings of freedom, and disclose the theoretical-empirical instrumentation. The research responds to changes in children's (self-)education in the constantly changing society and challenges for the educational process, determined by the dialogue on new culture of "child-adult" relationships (the context of the phenomenon of freedom).

(laisvės fenomeno kontekstas) sąlygotus iššūkius ugdymo procesui.

Disertacijoje pademonstruojama, kaip teorinis laisvės fenomeno suvokimas pasidaro svarbi metodologinė prieiga istorinės-kultūrologinės paradigmos reprezentacijai edukologijoje. Teoriškai pagrįsta istorinė šeimos ir vaiko laisvalaikio kultūros sampratų raidos genezė, kuri leidžia ištirti ir susisteminti istorinę, pedagoginę patirtį praeityje bei dabartyje ir ieškoti jų tarpusavio sąsajų kuriant naujas, edukologijos mokslui reikšmingas žinias. Tai patvirtina faktas, kad vaikų laisvalaikis, kaip ir vaiko, vaikystės samprata ir jos prasmingumas visuomenės istorinėje-kultūrinėje raidoje, patyrė didelių kokybinių ir kiekybinių pokyčių, sąlygojančių ir atitinkamą elgseną šio fenomeno atžvilgiu.

Aktualus šiandieninei ugdymo teorijai ir praktikai yra R. Šiaučiulienės analizuojamas paradigminis virsmas, kai į suaugusiųjų orientuota vaikų laisvalaikio paradigma keičiama į vaiką orientuoto ugdymo(si) paradigma. Tai savo ruožtu reikalauja ir naujos vaikų vasaros laisvalaikio kultūros sampratos. Vaiko pripažinimas kaip lygiateisio laisvalaikio kultūros dalyvio, kurio dalyvavimas šiuose procesuose turi aiškia socialinę, edukacinę ir kultūrinę prasmę, pats savaime yra labai reikšminga disertacinio darbo išvada. Jo reikšmingumą dar labiau sustiprina vaikystės, kaip socialinės kultūrinės vertybės, kaip natūralaus žmogaus raidos etapo, kuris yra ne mažiau svarbus už kitus raidos etapus, bei vaikų kultūros, kaip lygiavertės visos bendrosios kultūros dalies, pripažinimas. Tai savo ruožtu skatina plėtoti ir plėtotis šiuolaikinei mokymosi paradigmai, į vaiko patirtį orientuotoms ugdymo(si) sistemoms, kai vaikai tampa aktyviais ir lygiaverčiais ugdymo(si) proceso, ypač neformalaus, dalyviais, atsakingais už savo veiklą ir už jos pasekmes. Tai dar kartą pagrindžia šiandienos ugdyme, ypač jo praktikoje, aktualią mokymo / mokymosi (ugdymo / ugdymosi) paradigmų kaitą pastarosios naudai.

Disertaciniame tyrime yra sprendžiamos ir kitos šiandieniniam ugdymo(si) mokslui ir praktikai svarbios problemos: formalių ir neformalių veiklų sąsajos ir dermė, suaugusiųjų (tėvų, pedagogų, ugdytojų) švietimas, visuomenės pedagogizavimas, vaikystės apsauga, pedagogų rengimas ir kt. Be to, vaikų laisvalaikio kultūros laisvės fenomeno kontekste konceptas yra sudėtingas reiškiny, turintis daugybę skirtingų dimensijų, bruožų ir kontekstų, todėl reikalaujantis tarpdisciplininio požiūrio (sociologijos, psichologijos, kultūrologijos, etnologijos ir kitų mokslo žinių).

The thesis demonstrates how theoretical perception of the phenomenon of freedom becomes an important methodological approach for representation of historical-culturological paradigm in education studies. The author theoretically grounds the historical genesis of development of conceptions of family's and child's leisure culture, which enables to investigate and systematise historical, pedagogical experience in the past and in the present and look for links creating new knowledge that is significant for the science of education studies. This is confirmed by the fact that children's leisure like the very conception of the child, childhood and its meaningfulness experienced major qualitative and quantitative changes in the society's historical-cultural development, which determined corresponding behaviour with regard to this phenomenon. R. Šiaučiulienė's analysed paradigm shift when adult-oriented children's leisure paradigm is being changed to child-oriented (self-)education paradigm, is relevant to today's theory and practice. This in turn also requires a new conception of culture of children's leisure in summer. The child's acknowledgment as an equal in rights participant of leisure culture, the participation of whom in these processes has a clear social, educational and cultural meanings, of itself is a very significant conclusion of the thesis. Its significance is still more enhanced by values of childhood as a social cultural value, as a natural stage of the man's development that is as important as other development stages and by acknowledgement of children's culture as a tantamount part of the whole general culture. This in turn encourages (self-)development of the modern learning paradigm, of (self-)education systems oriented to the child's experience when children become active and tantamount participants of the (self-)educational process, non-formal in particular, who are responsible for their activity and its consequences. This again grounds teaching/learning ((self-)education) paradigm shift, which is relevant in today's education, particularly in its practice, for the benefit of learning (self-education).

The thesis also solves other problems that are important for today's science and practice of (self-) education: links and coherence of formal and non-formal activities, education of adults (parents, teachers, educators), pedagogisation of the society, childhood protection, teacher training, etc.

In the context of the phenomenon of freedom of children's leisure culture the concept is a complex phenomenon, which has numerous different aspects, features and contexts and that is why requires interdisciplinary approach (knowledge of sociology, psychology, cultural studies, ethnology and other sciences).

Profesionaliai pademonstruojama, kaip galima suprasti vaikų vasaros laisvalaikio kultūros socialinio-educacinio diskurso prasmes taikant vieną iš ne taip dažnai kokybinių tyrimų praktikoje (ypač Lietuvos) naudojamą duomenų rinkimo metodą – nestructūruotą, laisvąjį teminį vaikų rašinį. Atskleistas nestructūruotų, laisvųjų teminių vaikų rašinių naratyvinis reikšmingumas vaikų kultūros fenomenų socialiniams-educaciniams tyrimams apskritai bei jų taikymo sąlygos kultūrologinio pobūdžio edukaciniuose empiriniuose tyrimuose. Parodyta, kaip analizuojant laisvojo teminio rašinio naratyvinius tekstus nustatomos generalizuojančios prasmės, temos ir subtemos, nurodomos prasminės idėjos – teiginiai, kurie ypač reikšmingi tėvų ir pedagogų (kaip suaugusiųjų) švietimui ir konsultavimui. Suaugusiesiems pateikiami su vaikų vasaros laisvalaikio susiję mitai ir siūloma jų atsisakyti, identifikuojant realią vaikų patirtį laisvalaikio metu.

Disertacijoje išryškintas dvejojimo pobūdžio vaikų vasaros laisvalaikio kultūros suvokimas (tradicinio ir „laisvojo“ ugdymo(si) paradigmu kontekstuose): „vaikas – nuo suaugusiojo priklausomas socialinis, kultūrinis individas“ ir „vaikų vasaros laisvalaikis – vaiko laisvės raiškos fenomenas“.

Atliktas tyrimas leidžia demistifikuoti vaiko, kaip savarankiško, atsakingo laisvalaikio turinio, formų kūrėjo, vaidmenį jame bei sudaro galimybes į vaiką orientuoto diskurso, kaip pagrindinio, viešinimui, rekonstruojant jau turimas bei kuriant naujas žinias suaugusiesiems (tėvams, pedagogams, neformaliojo ugdymo specialistams ir kt.). Tokio pobūdžio tyrimai eliminuoja pedagogikoje ir ugdymo realybėje egzistuojančius stereotipus vaiko atžvilgiu ir kartu kuria prielaidas naujoms interpretacijoms, kurios padeda keisti, plėtoti ir ugdyti naują suaugusiųjų požiūrį į vaikų vasaros laisvalaikio kultūrą kaip savo socialinėmis-educacinėmis prasmėmis reikšmingą fenomeną.

Disertantės parengtos išvados, rekomendacijos ir mokslinė diskusija yra svarbios vaikų vasaros laisvalaikio kultūros diskurso viešinimui į „laisvojo“ ugdymo, laisvės fenomeną orientuotoje ugdymo(si) paradigmoje, leidžiančioje atskleisti vaikų vasaros laisvalaikio kultūrą, orientuojantis į vaiko poreikius ir vaiko, kaip laisvalaikio kūrėjo bei dalyvio, vaidmenį.

Plati disertacinio tyrimo rezultatų ir esminių idėjų aprobacijos erdvė (5 mokslinės publikacijos, metodinė, šviečiamoji veikla). Ypač aktivalu paminėti tyrimo rezultatus, kurie svarbūs dalyvaujant šviečiamojame veikloje: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo

It is professionally demonstrated how meanings of the social-educational discourse on culture of children's leisure in summer can be understood applying one of the data collection methods that is not so often employed in the practice of qualitative researches (particularly in Lithuania) – children's non-structured free thematic essay. Narrative meaningfulness of children's non-structured free thematic essays for social-educational researches on phenomena of children's culture in general has been disclosed as well as conditions of their application in culturological type educational empirical researches. It has been demonstrated how the analysis of narrative texts of the free thematic essay enables to identify generalising meanings, topics and subtopics and distinguish meaningful ideas-statements, which are particularly significant for parents' and teachers' (as adults') education and consulting. Adults are given myths related to children's leisure in summer and it is proposed to refuse them, identifying children's actual experience during their leisure time.

The thesis highlights dual perception of culture of children's leisure in summer (in the contexts of traditional and “free” (self-)education paradigms): “the child – the social, cultural individual dependent on the adult” vs. “children's leisure in summer – the phenomenon of manifestation of the child's freedom”.

The conducted research enables to demystify roles of the child as an independent, responsible creator of the content, forms of leisure and creates possibilities for publicising child-oriented discourse as the main one, reconstructing the already possessed knowledge and creating new knowledge for adults (parents, teachers, non-formal education specialists, etc.). Such type of researches eliminate stereotypes existing in pedagogy and education reality towards the child and at the same time create preconditions for new interpretations, which help to change, develop adults' new approach to culture of children's leisure in summer as a phenomenon that is significant by its social-educational meanings.

Conclusions, recommendations and scientific discussion prepared by the author of the thesis are important for publicising the discourse on culture of children's leisure in summer in the paradigm of (self-)education orientated to the phenomenon of “free” education, freedom, which helps to disclose culture of children's leisure in summer, orienting to children's needs and the role of the child as a creator and participant of leisure.

Thesis results and essential ideas have been widely approved (5 scientific publications, methodical, educational activities). It is particularly relevant to mention research results which became important taking part in educational activities: in the public consultation-discussion organised by the Ministry of

ministerijoje surengtoje viešoje konsultacijoje-diskusijoje, kuriant strategiją „Mokslas švietimo praktikai“. Vaikų vasaros laisvalaikio kultūros diskurso viešinimas vyko organizuojant vaikų patirties sklaidos forumą tema „Kaip aš mokausi ir ilsiuosi vasaros atostogų metu“. Pagrindiniai jo dalyviai, teikiantys empirišką ir konstruktyviai reikšmingą informaciją ugdytojams, buvo patys vaikai. Surastos naujos mokslinių, empirinių tyrimų vaikų kultūros tematika sklaidos formos. Pagrindinis sklaidos metodas – mokslininkų ir vaikų su įvairiomis ugdytojų grupėmis (tėvais, pedagogais, neformaliojo ugdymo specialistais) diskusija, leidžianti plėtoti įvairių sampratų, nuomonių ir žinių įvairovei apie vaikų vasaros laisvalaikio kultūros socialinį, edukacinį prasmingumą, pademonstruojant jo konstruktyvaus taikymo praktikoje reikšmingumą į „laisvajį“ ugdymą, laisvės fenomeną orientuotoje paradigmoje.

Minėtos disertacijos (K. Rūdytės ir R. Šiaučiulienės) – tai originalūs moksliniai darbai, kurie neabejotinai prisidės prie edukologijos mokslo plėtotės mokymo(si) kultūros socialinio-educacinio diskurso kontekste.

Education and Science of the Republic of Lithuania, creating the strategy “Science for Educational Practice”. Publicising of the discourse on culture of children’s leisure in summer took place organising the forum of spread of children’s experience “How I Learn and Rest during Summer Holidays”, where the very children were main participants providing empirical and constructively important information for educators. New forms of spreading scientific, empirical researches on children’s culture were discovered. The main method of spread was scientists’ and children’s discussion with various groups of educators (parents, teachers, non-formal education specialists), enabling to develop the diversity of various conceptions, opinions and knowledge about social, educational meaningfulness of culture of children’s leisure in summer, demonstrating significance of its constructive application in practice in the paradigm oriented to “free” education, the phenomenon of freedom.

The above-mentioned theses (K. Rūdytė’s and R. Šiaučiulienė’s) are original scientific works which will undoubtedly contribute to development of the science of education studies in the context of social-educational discourse on culture of teaching and learning.

Literatūra • References

Rūdytė, K. (2011). Vaikų savaiminio mokymo(si) kultūros socialinis-educacinis diskursas į vaiką orientuotoje paradigmoje (Daktaro disertacija, Šiaulių universitetas, 2011).

Šiaučiulienė, R. (2011). Vaikų vasaros laisvalaikio kultūros socialinis-kultūrinis diskursas laisvės fenomeno kontekste. (Daktaro disertacija, Šiaulių universitetas, 2011).

AUŠRA KAZLAUSKIENĖ

Socialinių mokslų (edukologijos) daktarė,
Šiaulių universiteto Edukologijos katedros docentė.
Moksliniai interesai: informacijos valdymas,
edukacinių tyrimų metodai ir metodologija.

Doctor of Social Sciences (Education Studies),
Associate Professor of the Department of Education
Studies at Šiauliai University.
Research interests: information management,
methods and methodology of educational researches.

Address: P. Višinskio Str. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania
E-mail: akazlauskiene@ef.su.lt

DAIVA MALINAUSKIENĖ

Socialinių mokslų (edukologijos) daktarė,
Šiaulių universiteto Edukologijos katedros docentė,
vedėja.
Moksliniai interesai: ikimokyklinis ir priešmokyklinis
ugdymas, vaikų metaforinio mąstymo lavinimas.

Doctor of Social Sciences (Education Studies),
Associate Professor, Head of the Department of
Education Studies at Šiauliai University.

Research interests: pre-school and pre-primary
education, development of children's metaphoric
thinking.

*Address: P. Višinskio Str. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania
E-mail: malinauskai@splius.lt*